

Спеціалізованій вченій раді Д26.833.01
ДВНЗ «Університет банківської справи»

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

**доктора економічних наук, професора, професора кафедри фінансових
ринків Університету державної фіскальної служби України**

Коваленко Юлії Михайлівни

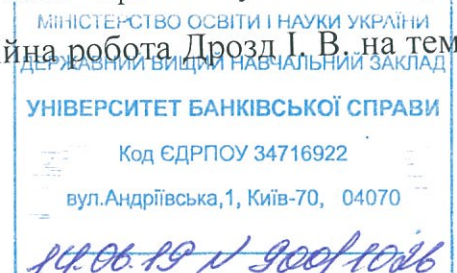
на дисертаційну роботу Дрозд Ірини Володимирівни

**на тему: «Організаційно-функціональна трансформація банківського
сектору економіки України»,**

**подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит**

Аналіз результатів дисертаційної роботи Дрозд Ірини Володимирівни дає змогу сформулювати наступні узагальнені висновки щодо актуальності, особливостей, логічної структури, наукової новизни, практичного значення, а також загальної оцінки дослідження, основні положення якого подані до захисту.

Актуальність теми дисертаційної роботи. Трансформація банківського сектору економіки, що яскраво проявляється на поточному етапі його розвитку, охоплює інституційні, структурні, організаційні та функціональні зміни, набуває перманентного характеру та, на жаль, достатньо часто супроводжується трансформаційними кризами та нестабільністю. Про це свідчить радикальність змін у банківському секторі, що обґрунтовані необхідністю забезпечення фінансової стабільності в Україні. Водночас, концентрація притаманних йому системних ризиків, зокрема політичною нестабільністю, а також недовірою з боку інших секторів економіки спонукає до концептуального переосмислення ролі банківського сектору, напрямів його подальшого розвитку та функціонування. За таких обставин організаційно-функціональна трансформація банківського сектору покликана підвищити його стійкість та забезпечити ефективну міжсекторну взаємодію. Це є підтвердженням того, що дисертаційна робота Дрозд І. В. на тему

«Організаційно-функціональна трансформація банківського сектору економіки України», що полягає у поглибленні теоретико-методологічних засад, розвитку методичних підходів та розробленні практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності організаційно-функціональної трансформації вітчизняного банківського сектору, є вельми актуальною.

Зв'язок теми дисертації з науковими програмами та пріоритетними напрямками розвитку науки. Дисертаційна робота Дрозд І. В. пов'язана з пріоритетними напрямками розвитку досліджень фінансової науки, а її наукові результати, теоретичні положення та висновки використані при виконанні науково-дослідних робіт у ДВНЗ «Університет банківської справи». Зокрема, у науково-дослідній темі «Місце та роль банківської системи в забезпеченні фінансової безпеки України» (номер державної реєстрації 0117U004520) використано авторське теоретико-методологічне обґрунтування напрямів організаційно-функціональної трансформації банківського сектору, а також результати аналізу функціонування вітчизняного банківського сектору та особливостей його організаційно-функціональної трансформації; у науково-дослідній темі «Розроблення Стратегії підвищення фінансової грамотності населення та механізмів її реалізації в Україні» (номер державної реєстрації 0114U003951) застосовано авторські аналітичні висновки щодо сучасного стану розвитку вітчизняного банківського сектору, що тримані під час дослідження особливостей його організаційно-функціональної трансформації, та пропозиції щодо підвищення фінансової грамотності населення як фактору впливу на його організаційно-функціональну трансформацію.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Детальне вивчення тексту дисертаційної роботи, наведених у ній статистичних даних і розрахунків дає можливість зробити висновок про обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і

рекомендацій. Методологічною основою дисертаційного дослідження є фундаментальні положення економічної теорії, теорії фінансів, фінансових ринків, грошей і кредиту, державного регулювання економіки, наукові праці провідних вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів з питань функціонування та розвитку банківського сектору економіки.

Аналітична частина дисертаційної роботи спирається на статистичні та аналітичні матеріали Національного банку України, Державної служби статистики України, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Міністерства фінансів України, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, Державної служби фінансового моніторингу України, Світового банку, матеріали Асоціації українських банків, Незалежної асоціації банків України, Європейського банку реконструкції та розвитку, Європейського центрального банку, Федеральної резервної системи США.

Використаний спектр наукових методів дослідження дав змогу дисертанту досягти мети роботи і комплексно підійти до вирішення поставлених завдань. У дисертаційній роботі використано такі загально-наукові та спеціальні методи дослідження, зокрема історичний та аналітичний, аналізу та синтезу, абстрагування та логічної інтерпретації, економіко-математичного моделювання, системно-структурний.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується відповідними публікаціями у монографіях, фахових виданнях України з економіки, зарубіжних наукових виданнях, і оприлюдненням на науково-практичних конференціях. Основні положення дисертаційної роботи отримали позитивну оцінку на 7 міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, які відбулися у таких містах, як Київ, Львів та Запоріжжя.

Мета дисертаційного дослідження відповідає обраній темі роботи. Об'єкт і предмет дослідження визначено вірно. Зміст сформульованих наукових задач структурно-логічно узгоджений, їх кількість можна вважати достатньою для розкриття обраної теми дисертації і вирішення поставленої мети. Дисертант дотримується логічного та структурованого викладення матеріалу. Пропоновані методичні підходи є такими, що дозволяють проводити конкретні розрахунки. Отримані наукові положення сформульовано коректно, по кожному з них визначено наукові результати, сутність їх новизни та її ступінь.

Висновки (проміжні та заключний) являють собою логічно обґрунтовані підсумки виконаної роботи та повною мірою відображають основні положення проведеного дослідження, можливі результати їх впровадження та є узагальненням досліджень й основою формулювання практичних рекомендацій. Вони не містять внутрішніх суперечностей і мають практичну спрямованість. Кількість, обсяг і якість друкованих праць відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України, підтверджують обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації.

Вищевикладене свідчить про достатню обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації Дрозд І. В.

Основні наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, їх новизна. Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи, опублікованих наукових праць та авторефератом дисертації дозволяє стверджувати, що основні наукові положення, висновки і рекомендації, які сформульовані дисертантом, характеризуються науковою новизною та відображають особистий внесок здобувача у розвиток фундаментальних положень економічної теорії, що полягає у авторському розв'язанні актуальної наукової проблеми – поглиблення теоретико-методологічних засад, розвиток методичних

підходів та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності організаційно-функціональної трансформації вітчизняного банківського сектору.

Серед основних досягнень дисертаційної роботи Дрозд І. В., що дозволяють підтвердити її наукову новизну, можна виокремити такі:

1. Важливе значення має запропонований методичний підхід до оцінки рівня організаційно-функціональної трансформації банківського сектору на основі введення узагальненого індикативного показника, який базується на п'яти кількісних показниках, зважених на відповідні коефіцієнти вагомості. Дисертант враховує, з одного боку, ключові показники банківської діяльності з урахуванням макроекономічного підходу (показники відношення банківських кредитів, власного капіталу до ВВП), а, з іншого – кількісні зміни у банківському секторі (зміни у кількості діючих банків, обсягах запозичених банками коштів, їхньому фінансовому результаті). Реалізація запропонованого підходу дає можливість регулятору визначити трансформаційний стан банківського сектору, за якого доцільно запроваджувати заходи з раннього реагування та формувати стратегію подальших дій на відповідний період (С. 168–173).

2. Прикладне значення має запропоноване дисертантом обґрунтування системи заходів із підвищення ефективності організаційно-функціональної трансформації банківського сектору, яка включає оцінку рівня організаційно-функціональної трансформації банківського сектору; стимулювання дії чинників, які супроводжують трансформацію («індикаторів прискорення») та визначають її тривалість. Запропонована система заходів може бути використана регулятором як інструмент стратегічного планування та управління організаційно-функціональною трансформацією банківського сектору (С. 173–185).

3. Значним для розвитку наукової думки є визначення сутності організаційно-функціональної трансформації банківського сектору, який конкретизує її організаційно-функціональний характер та ґрунтується на її

тлумаченні як процесу, що включає взаємопов'язані зміни у функціях та організації функціонування банківського сектору, що в сукупності забезпечують його стійкий розвиток. Зазначений науково-методичний підхід дозволяє розробити комплекс покрокових заходів з управління організаційно-функціональною трансформацією банківського сектору (С. 48–49, С. 65–66).

4. Суттєве значення має удосконалення дисертантом понятійно-категоріального апарату дослідження, а саме тлумачення понять «банківський сектор економіки» (С. 40) і «трансформація банківського сектору» (С. 40–41).

5. Науковою новизною відзначається також удосконалення обґрунтування змісту стабілізаційної функції банківського сектору з огляду на акцентування уваги на її соціально-стабілізаційному характері, що передбачає підтримання високого рівня довіри населення та інших економічних агентів до банків, забезпечення захисту прав вкладників та кредиторів банків. Такий підхід дозволяє банкам більш зважено враховувати ризики, які виникають у процесі здійснення банківської діяльності, та підтримувати високий рівень довіри економічних агентів до банківського сектору (С. 64–65).

6. Важливого значення набувають подальший розвиток науково-методичних підходів до визначення стану організаційно-функціональної трансформації банківського сектору з використанням SWOT-аналізу та моделі Дюпона, що дозволяє чітко ідентифікувати характер перетворень у банківському секторі (С. 94, 115–117).

Повнота викладу основних результатів дисертації, висновків і пропозицій в опублікованих працях здобувача. Ознайомлення з матеріалами дослідження та авторефератом Дрозд І. В. свідчить про відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації. Наукова робота характеризується як наявністю теоретико-методичних, так і практичних аспектів. В авторефераті у

повному обсязі розкрито всі основні наукові результати, сформульовано узагальнюючі висновки, визначено ступінь новизни отриманих розробок.

Опубліковані за темою дисертації наукові праці достатньо повно відображають одержані результати. Наукові положення, висновки та рекомендації автора опубліковано у 14 наукових працях, серед яких 5 статей у наукових фахових виданнях, які входять до наукометричних баз даних (з яких: 1 стаття – до наукометричної бази даних Web of Science, 4 статті – у періодичних наукових виданнях, що входять до Index Copernicus), 2 – у зарубіжних періодичних наукових виданнях (з яких 1 – у виданні, що індексується у наукометричній базі даних Scopus), 7 публікацій у збірниках матеріалів міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій. Загальний обсяг опублікованих робіт складає 6,28 д. а., із них особисто автору належить 5,64 д. а. Список зазначених праць повністю наведено в дисертації. Публікації відповідають вимогам до опублікування результатів дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Вони містять результати теоретичних досліджень та науково-практичних розробок автора, не містять повторень. Список основних праць наведено в авторефераті та в дисертації, причому для публікацій, виконаних у співавторстві, особистий внесок здобувача конкретно відображено. Хронологія публікацій Дрозд І. В. відноситься до періоду 2015–2019 рр., що свідчить про еволюційність отримання здобувачем наукових результатів дослідження.

У цілому, дисертаційна робота відзначається логічністю побудови, завершеністю, обґрунтованістю наукових положень та висновків, сучасним науковим стилем подачі матеріалу. Автореферат оформлений згідно чинних вимог, у стислій формі передає основні положення дисертації, не містить інформації, що не наведена у роботі.

Наукове та практичне значення результатів дисертаційного дослідження.

Теоретичне значення дисертаційної роботи Дрозд І. В. полягає у поглибленні теоретико-методологічних засад, розвитку методичних підходів та розробці практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності організаційно-функціональної трансформації банківського сектору економіки. Пропозиції автора щодо забезпечення організаційно-функціональної трансформації банківського сектору економіки можуть бути використані: профільними державними регуляторними органами у процесі моніторингу рівня фінансової стабільності, формування та реалізації макропруденційної політики, при розробці нормативно-правових актів і виконанні заходів щодо реформування банківського сектору; у закладах вищої освіти при викладанні фахових дисциплін.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що одержані результати та пропозиції щодо трансформації структури та джерел запозичень банками коштів, активного використання синдікованого кредитування для фінансування великих проектів, участі банків у проектах щодо підвищення фінансової грамотності, використовуються в практичній діяльності АТ «АЛЬФА-БАНК» (довідка від 22.02.2019 № 18095-42-166350). Рекомендації щодо посилення ризик-орієнтованого підходу у сфері фінансового моніторингу, в тому числі за рахунок налагодження обміну інформацією між банками в межах банківської асоціації про ризикованих клієнтів та формування міжбанківської бази даних таких клієнтів, використано в практичній діяльності Незалежної асоціації банків України (довідка від 22.02.2019 № 6043-22/02). Пропозиції щодо напрямів удосконалення банками ризик-орієнтованого підходу у фінансовому моніторингу та валютному нагляді використовуються в практичній діяльності НБУ (довідка 28.02.2019 № 25-0006/11566).

Теоретичні положення та окремі методичні розробки дисертації використовуються у навчальному процесі ДВНЗ «Університет банківської

справи» при викладанні дисциплін «Центральний банк та грошово-кредитна політика», «Банківське регулювання і нагляд», «Банківська система», «Гроші і кредит» (довідка від 06.03.2019 № 12-134/400).

Зауваження та дискусійні положення. У цілому позитивно оцінюючи наукове та практичне значення одержаних автором результатів, слід вказати на деякі дискусійні положення, що мають місце в дисертаційній роботі:

1. На С. 40 дисертантом зазначається, що банківський сектор є окремим сектором економіки, який формується шляхом чіткої регламентації банківської діяльності та її меж в законодавстві, нормативно-правових актах та політиці центрального банку, дозвільного характеру на здійснення банківської діяльності, об'єднання банків тимчасовим системним зв'язком. У цьому разі необхідним було би наведення й інших секторів економіки та їх взаємодію з самим банківським сектором.

2. У підрозділі 1.1 акцентується доцільність використання основних ідей неоінституціоналізму з посиланням на Д. Норта, проте у подальшому інституційні аспекти трансформацій банківського сектору розглядаються недостатньо. На нашу саме інституційні трансформації носять глибинний характер і напряду стосуються еволюційного розвитку. Власне, вони є процесом становлення та розвитку банківських інститутів, що впроваджують притаманні їм інституції у фінансову діяльність, упорядкування її через правила фінансової поведінки з механізмами примусу за існування неформальних норм. При цьому вони можуть носити характер екстрених, граничних, парето-ефективних і комбінованих.

3. Дискусійним є віднесення до банківського сектору відповідних складових його інфраструктури, зокрема страхові компанії (С. 51). З метою чіткого окреслення меж та складових цього сектору доцільно було би звернутись до Класифікації видів економічної діяльності (КВЕД), зокрема секції К «Фінансова та страхова діяльність», а також Класифікації інституційних

секторів економіки України, де подано структуру фінансового сектору з відповідними допоміжними фінансовими корпораціями у сфері банківської діяльності.

4. Більшій аргументації потребує виокремлення саме таких шести етапів становлення та розвитку банківського сектору, зокрема: 1988 – 1991 рр.; 1991 – 1996 рр.; 1996 – 2000 рр.; 2000 – 2008 рр.; 2008 – 2014 рр.; 2014 – до теперішнього часу (С. 93). Характеристика та детальний опис етапів, що наведені у додатку Д, потребують наведення відповідних нормативно-правових актів, що вплинули на трансформацію банківського сектору.

5. Робота виграла би, якби у другому розділі «Особливості організаційно-функціональної трансформації банківського сектору економіки України» (С. 92–162) дисертант використав дані міжнародних рейтингів та звіти міжнародних організацій, зокрема Індекс глобальної конкурентоспроможності та Індекс фінансового розвитку Світового економічного форуму (World Economic Forum), Індекс економічної свободи (The Heritage Foundation & The Wall Street Journal), Індекс сприйняття корупції Міжнародної світової організації з боротьби із корупцією Transparency International (The Global Corruption Barometer Report), які визнані авторитетними джерелами. У всіх цих світових рейтингах Україна та її банківський сектор не демонструє прогресуючого розвитку. Доцільно було би порівняння і з банківськими секторами інших країн.

6. Розвиток методичного підходу до оцінки рівня організаційно-функціональної трансформації банківського сектору як складової системи заходів з підвищення ефективності (С. 167–185) потребує додаткової аргументації в частині пропозицій щодо розвитку фондового ринку для залучення банками довгострокових фінансових ресурсів, імплементації зарубіжного досвіду, розширення продуктової лінійки тощо.

7. Дисертаційна робота була б більш комплексною, якби дисертант зосередив більшу увагу на дослідженні впливу на трансформацію банківського сектору продуктів фінансової інженерії, діяльності фінтех-компаній та обігу криптовалют, а також проявів фінансової глобалізації та фінансіалізації.

Проте, зазначені зауваження не знижують високої якості та глибини дисертаційної роботи, що вирішує важливу науково-практичну проблему, що полягає у поглибленні теоретико-методологічних засад, розвитку методичних підходів та розробленні практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності організаційно-функціональної трансформації банківського сектору економіки України.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертаційна робота Дрозд Ірини Володимирівни на тему «Організаційно-функціональна трансформація банківського сектору економіки України» є самостійною, завершеною, цілісною науковою працею. Наукові положення, висновки і рекомендації, що винесено на захист, одержані автором самостійно і є суттєвим внеском у розвиток економічної науки й теорії фінансів. Автореферат в повній мірі відображає зміст дисертаційної роботи. Основні наукові результати достатньо повно відображені у публікаціях автора. Здобувачем запропоновано нове вирішення важливої науково-практичної проблеми – поглиблення теоретико-методологічних засад, розвиток методичних підходів та розроблення практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності організаційно-функціональної трансформації банківського сектору економіки України.

Основні положення дисертації, що є складовими наукової новизни, отримані дослідником уперше, відзначаються авторським підходом до постановки і вирішення проблем. Тему дисертаційної роботи належним чином розкрито, поставлену мету досягнуто. За своїм змістом дисертація відповідає паспорту спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Враховуючи зазначене вище, можемо зробити висновок, що дисертаційна робота на тему «Організаційно-функціональна трансформація банківського сектору економіки України» відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України, які висуваються до дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, та пунктам 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 р., а її автор Дрозд Ірина Володимирівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансових ринків
Університету державної
фіскальної служби України

Ю. М. Коваленко

